

## PRIMITIVNÍ PRAVOPIS

první zapsaná česká věta – transliterace:

Pavel dal ge [t plo [coucih] zemu Wlah dalge [t dola [ zemu bogu i [suiatemu [cepanu  
[eduema du [nicoma boguceu a [edlatu

tanskripce:

Pavel dal jest Ploškovicích zem' u, Vlach dal jest Dolas zem' u bogu i sv'atému Ščepánu se  
dvěma dušníkoma, Bogučejú a Sedlatú.

Dolas – lok. od Dolany

lat.	č.
c	[k, c, č]
h	[h, ch]
u	[u, v]

## SPISOVNÝ JAZYK VE 14. STOLETÍ

### Německy psaná literatura

- dvůr Václava II.

střhn. *minne* = „dvorská láska“

*minnesäng/ -sang* = „dvorská lyrika“

*minnesänger* = „potulný německý básník“

Ulrich von Etzenbach

Heinrich von Meissen = Frauenlob - lyrik

Heinrich Cluzenêre (Klausner) –epik

Václav II. – 3 německé básně

### Stsl. literatura - Emauzský klášter

hlaholské opisy českých textů: Česká bible hlaholská, Pasionál,  
Comestor

### Latinsky psaná literatura

historické práce - Chronicon Aulae Regiae (Zbraslavská kronika)

legandy: Legenda aurea Jakuba de Voragine

makarónská poezie

žakovská žebrová píseň:

Carmen prestet deus celi	Necht' nebeský Bůh propůjčí hlas skládání
Famem, sitim sepe passi propili jsme kukly s pasy pre grandi penuria; dominante nobis siti	Často trpíce hladem i žízní pro velikou nouzi; žijíce pod vládou žízně

<p>takměř nejsme nikdy syti, patimur crudelia.</p> <p>Sacra nam finita missa prázdna jest vždy naše mísa, horrent hoc precordia; residentes sepe soli, jedli bychom i bez soli tristes pre inopia.</p>	<p>trpíme krutým údělem.</p> <p>Nyní, když skončila svatá mše</p> <p>tím trnou naše útroby, přebývající zhusta v opuštěnosti</p> <p>smutni nedostatkem.</p>
--	---

### Literatura česky psaná

Světská lyrika

Dřevo sě listem odievá

7a7a 7b7b/ 7c7c 7d7d / 7e7e 7f7f

<p>Dřevo sě listem odievá, slavíček v keřku spievá. Máji, žaluji tobě a méčě* srdce ve mdlobě. Zvolil sem sobě milú, ta tře mé srdce pilú. Pila hřeže, ach bolí, a tvójť budu, kdet' sem koli. Srdéčko, divím sě tobě, že nechceš dbáci* o sobě. Tvá radost, veselé hyne pro tu beze jmene.</p> <p>Ačť bych já ji zmenoval, mnohýt by mě štrafoval* a řka: „Proč ty tak slúžíš? Čemu sě milostí chlubíš?“ Neustavičný milovník jako u cesty hřeplik*: K čemu sě koli přičiní, a tomu všemu uškodí. Ktoť sem, tenž nosímť pilu: jáť mám najkraší milú, tét' nikomu nepoviem, sámť ji s mým srdéccem viem.</p> <p>Viera vieře pomáhá: kdet' sú dva sobě věrna – on jí a ona jemu -, nepoviedaj třeciemu. * Mnohýt sě rád honosí, ten tajemství pronosí. Ach naň, zlýt obyčejť jmá!, nepřejtež mu, ktoť jej zná.</p>	<p>* mé</p> <p>* dbáti</p> <p>* potrestal, vytrestal</p> <p>*bodlák</p> <p>*třetímu</p>
---	---

Poniž on vás tak hanie, prosím <sup>í</sup> vás, panny i panie, přezdiec jemu: „Ruší nás,“ vyščérčmež* jeho pryč od nás!	* vystrčme
---	------------

## Epika

### ● legenda o svaté Kateřině

Ducha svatého rožzenie v jejie srdéčku hoříeše. Protož kakž* hořčě noříeše slzy z svú jasnú očicí,* však tú mukú i tú čtící* jejie srdéčko v ten čásek nerozpáči se za vlásek,* jedno ež* vzdycháše k bohu.	*jakkoliv ( <i>přípustk. spojka</i> ) * <i>G. du. od</i> očičě (= očička) *úzkostí  * ani trochu se nezviklalo * až na to, že
	ř. 2-3 – lomený rým ř. 3-4 – přesah ř. 5-7 - přesah

### neologismy:

*kot* – kácení; *ssov* – shromáždění; *sloň* – slonovina;

*vidomný* - viditelný

*hovořič*; *mučec* – mučitel

### citově zabarvená deminutiva:

*božec* – bůžek, *děvicě* – dívka; *ručicě*, *ličcě*, *očičě*,

*hlavicě* - hlavička

*bělúci* - běloučký, *drahúci*, (*přě*)čistúci

### patrně dialektismy:

*čila* – chvíle (srv. *včil*)

*zlý* – špatný, zpustlý: *zlý dům* – zchátralý dům

### ● legenda o svatém Prokopu

### ● Alexandreida

#### souvětí složitě

...nic ti tak silného* nenie, by toho nemohl dosieci,* ač* budeš mé rady stříeci.*	1H ↓ 2V ↓ 3V	* obtížného * dosáhnout * když ( <i>podm. sp.</i> ) *řídít se (čím)
--	--------------------------	--

## Lexikum

už v dřívější době z němčiny: oř – stn. *Ors*      *helm, šturm,*  
šal – zvuk  
z francouzštiny: *kropieř* (fr. *croupière*) – pokrývka na  
koně  
*puklieř* (fr. *bouclier*) – štít  
*spalniěř* (fr. *espaulière*) – vlněný oděv

synonyma v Alexandreidě:

*šturm – hnánie – pohnánie*      *boj – bezpokojie*  
*vybrati se na vojnu – vstáti na vojnu – jieti n. vyjíti na pole*  
*běžeti – hnáti – téci*  
*přiběhnúti – přihnati – přitéci – připrnúti se*  
*záhuba – pohuba – porušenje – přěvratek*      *milost – láska*

vzácně doložená slova:

*dávce* – utiskovatel, utlačovatel  
*kmeticě* – stařena  
*náv* – podzemní říše stínů, podsvětí → *unaviti* – zabítí (původní význam)

### ● Dalimilova kronika

Raději se chci s šlechtnú sedlkú českú smieti  
než králevú německú za ženu jmieti.  
Vřet' každému srdce po jazyku svému,  
a pro to Němkyně méně bude přieti lidu mému.  
Němkyni německú čeled bude jmieti  
a německy bude učiti mé děti.  
Pro to bude jazyka rozdělenie  
a inhed zemi jisté zkaženie.